

15. 7. 2002

ID: 17714

Mezitímní rozsudek

Mezitímním rozsudkem soud rozhoduje o základu věci. Základem věci se rozumí posouzení všech otázek, které vyplývají z uplatněného nároku, s výjimkou okolností, které se týkají jen výše nároku.

Mezitímním rozsudkem soud rozhoduje o základu věci. Základem věci se rozumí posouzení všech otázek, které vyplývají z uplatněného nároku, s výjimkou okolností, které se týkají jen výše nároku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1735/2001, ze dne 4.6.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce V. Č., zastoupeného advokátem, proti žalovanému K. D., zastoupenému advokátem, za účasti Č. p. a.s., jako vedlejšího účastníka na straně žalovaného, o odškodnění pracovního úrazu, vedené u Okresního soudu v Táboře pod sp. zn. 5 C 107/98, o dovolání vedlejšího účastníka proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky v Táboře ze dne 22. února 2001 č.j. 15 Co 944/2000-47, tak, že rozsudek Krajského soudu a rozsudek Okresního soudu v Táboře ze dne 15. srpna 2000 č.j. 5 C 107/98-33 zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Táboře k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaný na odškodnění pracovního úrazu ze dne 16.1.1995 nahradil ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, která mu vzniká od 1.11.1996. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že po pracovním úrazu byl v pracovní neschopnosti do dne 16.7.1995 a že výpovědí ze dne 22.2.1996 s ním žalovaný rozvázal pracovní poměr ke dni 30.4.1996, neboť podle lékařského posudku byl nezpůsobilý konat "veškeré nabídnuté práce žalovaným". V době od 6.5.1996 do 31.10.1996 byl žalobce veden na úřadě práce "jako nezaměstnaný"; protože z důvodu "omezení vyplývajících z pracovního úrazu" nebyl přijat do zaměstnání, rozhodl se od 1.11.1996 podnikat jako truhlář a s úřadem práce uzavřel dohodu o zřízení chráněného pracoviště ke dni 1.12.1996. Vedlejší účastník mu vyplácel do 31.10.1996 náhradu za ztrátu na výdělků "do výše původního výdělků" u žalovaného ve výši 9.899,- Kč; od 1.11.1996 mu však náhradu odmítá vyplácet s odůvodněním, že se "nejedná o zaměstnání, ale o podnikatelskou činnost". Žalobce má za to, že mu náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti náleží i v době od 1.11.1996, neboť "právní formy pracovní aktivity jsou diverzifikovány do dvou v zásadě rovnocenných aktivit - do zaměstnání vykonávaného formou pracovněprávního anebo do podnikání" a žalobce měl při svém podnikání z hlediska hospodářského výsledku ztrátu.

Okresní soud v Táboře rozsudkem ze dne 15.8.2000 č.j. 5 C 107/98-33 rozhodl ve věci mezitímně tak, že "základ žalobního nároku je opodstatněný". Z provedených důkazů zjistil, že žalobce utrpěl u žalovaného za trvání pracovního poměru v lednu 1995 pracovní úraz, že do poloviny července 1995 trvala jeho pracovní neschopnost a že výpovědí žalovaného skončil pracovní poměr účastníků ke dni

30.4.1996, neboť pro následky pracovního úrazu žalobce nemohl vykonávat původní práci a nebyl schopen konat ani jinou práci, kterou mu žalovaný nabídl. Po skončení pracovního poměru byl žalobce "veden na Úřadu práce v P."; protože se mu nepodařilo najít vhodné zaměstnání, začal "soukromě podnikat". Na zřízení chráněného pracoviště mu poskytl úřad práce částku 80.000,- Kč a nyní dostává "dotaci" ve výši 20.000,- Kč pololetně. Na počátku svého podnikání žalobce "neměl žádné příjmy", za dobu od ledna do 30.6.2000 měl "čistý příjem" 53.330,86 Kč. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že sice z ustanovení § 195 odst.1 zák. práce "nevyplývá, že by bylo možné poskytovat náhradu za ztrátu na výdělků i osobě, která soukromě podniká", ale že je třeba přihlídnout k tomu, že žalobce "přistoupil k soukromému podnikání v podstatě jako ke krajní možnosti, když se mu nepodařilo najít žádné jiné vhodné zaměstnání, a to ani za pomoci Úřadu práce v P.", a že "k soukromému podnikání přistoupil v podstatě po dohodě s Úřadem práce v P., který poskytl žalobci dotaci na zřízení chráněného pracoviště". Vzhledem k tomu, že žalobce "zpočátku žádné příjmy nevykazoval", že nemohl ukončit své podnikání, neboť "by musel dotaci úřadu práce vrátet", ocitl se žalobce v "nepříznivé situaci", a to také následkem pracovního úrazu. Podle názoru soudu prvního stupně "by nebylo spravedlivé, aby byl žalobce poškozen jenom proto, že není nikde zaměstnán, protože žádné zaměstnání se mu nepodařilo sehnat a vlastně začal podnikat na pokyn úřadu práce"; žalobce má proto právo na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti podle ustanovení § 195 zák. práce.

K odvolání žalovaného a vedlejšího účastníka Krajský soud v Českých Budějovicích - pobočka v Táboře rozsudkem ze dne 22.2.2001 č.j. 15 Co 944/2000-47 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že proti tomuto rozsudku se připouští dovolání. Na základě skutkových zjištění soudu prvního stupně dovodil, že žalobce má nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. I když z ustanovení § 195 zák. práce "výslovně ne plyne, že lze poskytovat náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti i zaměstnanci, který začal místo zaměstnání v pracovněprávním vztahu podnikat", a i když "na příjmy (či zisky) z podnikatelské činnosti má vliv řada faktorů, které vůbec nemusí souviset se zdravotním stavem zaměstnance a jeho dřívějším pracovním úrazem", neznamená to, že "takovýto postup nepřipadá vůbec v úvahu". Zahájení podnikatelské činnosti znamenalo pro žalobce "krajní řešení, když ani prostřednictvím Úřadu práce v P. se mu nepodařilo nalézt zaměstnání ve svém oboru přiměřené zdravotnímu stavu", a podnikat "začal vlastně za pomoci úřadu práce, který mu poskytl dotaci na zřízení chráněného pracoviště". Tyto okolnosti případu odůvodňují, aby mu náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovního poměru byla poskytována. Rozhodnutí o vyslovení přípustnosti dovolání zdůvodnil odvolací soud tím, že otázka, zda "může být poskytována náhrada za ztrátu na výdělků zaměstnanci postiženému pracovním úrazem, kterému byla vyplácena ztráta na výdělků podle § 195 zák. práce a který začal namísto zaměstnání v pracovněprávním vztahu podnikat", má po právní stránce zásadní význam.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal vedlejší účastník dovolání. Namítá, že příjem ze soukromého podnikání není výdělkem a že se "jedná vlastně o zisk a pokud žalobce žádný nevykazuje, nemusí to být vlivem jeho postižení, ale zisk je ovlivněn řadou faktorů, jako je poptávka po výrobcích, které vyrábí, konkurenční prostředí, cena výrobků a náklady na jejich výrobu". Protože všechny tyto "faktory nemohou jít k tíži bývalého zaměstnavatele", u něhož utrpěl pracovní úraz, nemá žalobce na požadovanou náhradu za ztrátu na výdělků nárok.

Žalovaný uvedl, že žalobce nemá na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nárok ze stejných důvodů, které uvedl ve svém dovolání vedlejší účastník.

Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl. Uvedl, že odpovědnost žalovaného za škodu "je objektivní" a že žalobci vzniká škoda proto, že v důsledku pracovního úrazu došlo k "podstatnému snížení pracovní schopnosti zaměstnance bez ohledu na to, zda provozuje výdělečnou činnost v pracovněprávním vztahu či jako osoba samostatně výdělečně činná".

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen "o.s.ř." (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je dovolání podle ustanovení § 239 odst.1 o.s.ř. přípustné, přezkoumal věc bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání sice není opodstatněné, že však napadené rozhodnutí trpí vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Vzhledem k tomu, že pracovní neschopnost žalobce po pracovním úrazu ze dne 16.1.1995 byla ukončena dnem 16.7.1995 (podle tvrzení žalobce), je třeba projednávanou věc i v současné době posuzovat podle v té době platných právních předpisů, a to zejména zákona č. [65/1965](#) Sb. ve znění zákonů č. [88/1968](#) Sb., č. [153/1969](#) Sb., č. [100/1970](#) Sb., č. [20/1975](#) Sb., č. [72/1982](#) Sb., č. [111/1984](#) Sb., č. [22/1985](#) Sb., č. 52/1987 Sb., č. [98/1987](#) Sb., č. [188/1988](#) Sb., č. 3/1991 Sb., č. [297/1991](#) Sb., č. [231/1992](#) Sb., č. [264/1992](#) Sb., č. [590/1992](#) Sb., č. [37/1993](#) Sb. a č. [74/1994](#) Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30.9.1995 (dále jen "zák. práce").

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci za škodu při pracovním úrazu jsou podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce pracovní úraz (poškození na zdraví zaměstnance nebo jeho smrt úrazem, k němuž došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním), vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody.

Škoda, která vzniká následkem pracovního úrazu, spočívá též ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělku dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za tuto ztrátu je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením.

O vztah příčinné souvislosti mezi ztrátou na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) a pracovním úrazem se jedná tehdy, vznikla-li tato škoda (došlo-li k poklesu nebo úplné ztrátě výdělku) následkem pracovního úrazu (tj. bez pracovního úrazu by ztráta na výdělku nevznikla tak, jak vznikla). Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku vzniká dnem, kdy došlo k poklesu (ztrátě) výdělku.

Podle ustanovení § 195 odst.1 zák. práce náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity se poskytne zaměstnanci v takové výši, aby spolu s jeho výdělkem po pracovním úrazu s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu poskytovaného z téhož důvodu se rovnala jeho průměrnému výdělku

před vznikem škody. Přitom se nepřihlíží ke zvýšení invalidního důchodu pro bezmocnost, ke snížení tohoto důchodu podle právních předpisů o sociálním zabezpečení, ani k výdělku zaměstnance, který dosáhl zvýšeným pracovním úsilím.

Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity je majetkovou újmou, která se - jak vyplývá z citovaného ustanovení - stanoví ve výši rozdílu mezi výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; nepřihlíží se přitom ke zvýšení invalidního důchodu pro bezmocnost, ke snížení tohoto důchodu podle právních předpisů o sociálním zabezpečení a k výdělku zaměstnance, který dosáhl zvýšeným pracovním úsilím. Tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného zaměstnance a jeho neschopnost dosahovat pro následky pracovního úrazu stejný výdělek jako před poškozením.

V ustanovení § 195 odst.1 zák. práce se výslovně neuvádí, jakým způsobem a za jaké období se stanoví výdělek zaměstnance po pracovním úrazu. Vzhledem k tomu, že náhrada za ztrátu na výdělku se vyplácí pravidelně jednou měsíčně (srov. § 205b odst.3 zák. práce), plyne z povahy věci, že pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání částečné invalidity (při uznání invalidity není poškozený zaměstnanec povinen vykonávat jakoukoliv výdělečnou činnost - srov. například rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13.3.1989 sp.zn. 13 Co 98/89, uveřejněný pod č. 28 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1992) se zpravidla vychází z výdělku zaměstnance, který dosáhl v měsíci, za nějž se náhrada poskytuje.

Poškozený zaměstnanec nemusí svůj "výdělek po pracovním úrazu" vždy dosahovat za vykonanou práci v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru. Začne-li zaměstnanec vykonávat po pracovním úrazu jako podnikatel (§ 2 odst.2 obchodního zákoníku) - místo nebo vedle činnosti konané v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru - soustavnou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, představují jeho příjmy z podnikání rovněž výdělek po pracovním úrazu ve smyslu ustanovení § 195 odst.1 zák. práce. Také tyto příjmy totiž mohou být ovlivněny tím, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) a že tedy zaměstnanec není schopen při svém podnikání dosahovat pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem takové příjmy, které by odpovídaly výdělku, jenž měl před poškozením.

Na uvedeném závěru nic nemění skutečnost, že výše příjmů z podnikání podnikatele - fyzické osoby je ovlivňována nejen tím, jaké úsilí podnikatel při svém podnikání sám vynaložil, ale i dalšími faktory (například poptávkou po výrobcích, které vyrábí, cenou výrobků a vynaloženými náklady a investicemi). Uvedené skutečnosti, ovlivňující výsledky podnikání (zejména zisk), jsou s podnikáním nutně spojeny stejně jako to, že výše výdělku (mzdy nebo platu) zaměstnance z pracovního poměru nebo z poměru obdobného pracovnímu poměru závisí nejen na pracovním úsilí zaměstnance, ale i na poměrech jeho zaměstnavatele (zejména na tom, jakou mzdu poskytuje svým zaměstnancům podle kolektivní, pracovní nebo jiné smlouvy, popřípadě jaký plat zaměstnancům náleží podle právních předpisů).

Vykonává-li poškozený zaměstnanec podnikatelskou činnost, nelze jeho příjmy dobře vyjádřit za jednotlivé měsíce, za něž mu přísluší náhrada za ztrátu na výdělku, a proto je třeba jeho "výdělek po

pracovním úrazu" stanovit způsobem, který odpovídá smyslu a účelu ustanovení § 195 zák. práce. Smyslu, účelu a zásadám ovládajícím odškodňování pracovních úrazů odpovídá postup, který "výdělek po pracovním úrazu" určuje podle průměrného výdělku, stanoveného ke dni, v němž zaměstnanci vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti (při uznání částečné invalidity). Takový průměrný výdělek nelze zjišťovat podle pracovněprávních předpisů (srov. § 1 a § 17 zákona č. [1/1992](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů), neboť se netýká příjmů z pracovněprávních vztahů, ale podle jiných předpisů, například "podle okolností jednotlivého případu" na základě ustanovení § 17 odst.2 vyhlášky č. [45/1964](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů, či "z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového přiznání" na základě ustanovení § 2 odst.2 nařízení vlády č. [258/1995](#) Sb., které nabylo účinnosti dnem 13.11.1995.

V projednávané věci žalobce tvrdil, že po pracovním úrazu ze dne 16.1.1995 byl v pracovní neschopnosti do 16.7.1995 a že pro následky pracovního úrazu nebyl schopen vykonávat dosavadní práci. Protože žalovaný pro něj neměl jinou práci, odpovídající jeho zdravotnímu stavu, dal mu žalovaný výpověď z pracovního poměru, na základě které skončil pracovní poměr účastníků dnem 30.4.1996. Vlastní podnikatelskou činnost zahájil od 1.11.1996, když ani v době, kdy byl u úřadu práce evidován jako uchazeč o zaměstnání, nenašel vhodné zaměstnání.

Z uvedeného vyplývá (za předpokladu, že tvrzení žalobce odpovídají skutečnosti), že žalobci vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti podle ustanovení § 195 zák. práce dnem 17.7.1995. Jestliže nebyl schopen pro následky pracovního úrazu konat dosavadní práci (práci, kterou vykonával u žalovaného podle pracovní smlouvy před pracovním úrazem), jestliže jeho pracovní schopnost následkem pracovního úrazu zcela nezakrájla (o čemž svědčí to, že posléze začal vykonávat živnost truhláře) a jestliže až do 1.11.1996 nenašel žádné vhodné zaměstnání, bylo pro rozhodnutí této věci významné nejen to, že začal od 1.11.1996 podnikat, ale především zjištění, zda a jaká majetková újma mu vznikala počínaje dnem 17.7.1995.

Žalobci sice nelze - nevyjdou-li najevo jiná zjištění - důvodně vytýkat, že by si bez vážného důvodu až do 31.10.1996 opomenul vydělat určité částky (srov. § 195 odst.3 větu druhou zák. práce), na druhé straně mu však z důvodu odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nemůže být uhrazena újma, spočívající v tom, že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí nemohl mít po pracovním úrazu příjem z vlastní výdělečné činnosti (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 1.12.2000 sp. zn. 21 Cdo 2805/99, uveřejněný pod č. 45 v časopise Soudní judikatura, roč. 2001). Za této situace bylo pro závěr, zda žalobci vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti, důležité zjistit, jaké zaměstnání žalobce mohl s ohledem na svůj zdravotní stav (včetně následků pracovního úrazu) ke dni 17.7.1995 v daném místě vykonávat (bez ohledu na to, zda takové pracovní místo bylo volné) a jakého by při výkonu tohoto zaměstnání dosáhl výdělku. Jen v případě, kdyby takto zjištěný výdělek byl nižší než průměrný výdělek žalobce před vznikem škody, by žalobci vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělek po skončení pracovní neschopnosti podle ustanovení § 195 zák. práce. Soudy obou stupňů se však věci z tohoto pohledu nezabývaly a neopatřily se k tomu potřebná skutková zjištění.

Okolnost, že žalobce začal od 1.11.1996 podnikat, v projednávané věci mohla mít význam pouze z hlediska ustanovení § 202 odst.1 zák. práce, tedy jestliže představovala změnu v poměrech žalobce, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, pro níž byl - jak shora uvedeno - významný stav ke dni 17.7.1995. K posouzení věci z hlediska ustanovení § 202 odst.1 zák. práce bylo potřebné zjistit (výše uvedeným způsobem), jakého průměrného výdělku žalobce při své podnikatelské činnosti

dosáhl. Kdyby totiž průměrný výdělek žalobce dosahovaný při jeho podnikání pravidelně za delší období, tj. nikoliv ojediněle nebo výjimečně, přesáhl průměrný výdělek před vznikem škody, mělo by to za následek, že od okamžiku, kdy tento stav nastal, by nárok žalobce na náhradu za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti podle ustanovení § 195 odst.1 zák. práce zanikl. Soudy obou stupňů - jak vyplývá z odůvodnění jejich rozsudků - se však věci ani z tohoto hlediska nezabývaly.

Mezitímním rozsudkem (§ 152 odst.2 věta druhá o.s.ř.) soud rozhoduje o základu věci. Základem věci se rozumí posouzení všech otázek, které vyplývají z uplatněného nároku, s výjimkou okolností, které se týkají jen výše nároku. V posuzovaném případě soudy ve věci rozhodly mezitímně poté, co se zabývaly jen jednou z otázek, které vyplývaly z uplatněného nároku na náhradu za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti (tím, jaký měla význam skutečnost, že žalobce začal po pracovním úrazu namísto zaměstnání v pracovněprávním vztahu podnikat), která navíc nebyla pro právní posouzení věci významná (rozhodná). Posouzením všech otázek týkajících se základu projednávané věci se nezabývaly a neopatřily si k tomu ani potřebná skutková zjištění; podmínky pro mezitímní rozhodnutí věci tedy nebyly splněny a dovolací soud k této vadě řízení přihlédl, i když nebyla v dovolání uplatněna (§ 242 odst.3 věta druhá o.s.ř.).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem o.s.ř.). Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)